

XV. Sosialilautakunta.

Sosiaalilautakunnan kertomus vuodelta 1929 oli seuraava:

Lautakunnan kokoonpano, jaostot, virkailijat y. m. Lautakunnan puheenjohtajana oli kunnallisen keskustuomiston johtaja Y. Harvia, varapuheenjohtajana kansanedustaja M. Paasivuori sekä jäsenenä arkkitehti S. Lagerborg-Stenius, taloudenhoitaja H. Moisio, kirjelijittelija P. Rahikainen, arkkitehti M. Välikangas ja filosofiantohtori Hj. Öhman.

Kunnallisten työväenasuntojen hallintojaoston puheenjohtajana toimi herra Paasivuori, jäsenenä rouva Lagerborg-Stenius ja herra Rahikainen sekä varajäsenenä herrat Moisio ja Öhman.

Tontinvuokrajaoston puheenjohtajana oli herra Harvia, jäsenenä herrat Moisio ja Välikangas sekä varajäsenenä rouva Lagerborg-Stenius ja herra Rahikainen.

Yleishyödyllisen rakennustoimikunnan edistämislainarahaston hallintojaostoon kuuluivat herra Öhman puheenjohtajana, herrat Moisio ja Välikangas jäsenenä sekä herrat Harvia ja Paasivuori varajäsenenä.

Kotitalous- ja siirtolapuutarhajohtokunnan puheenjohtajana oli tarkastaja M. Sillanpää sekä jäsenenä rouva H. Gebhard, arkkitehti S. Lagerborg-Stenius, kansakoulunopettajatar M. Hannula ja rouva A. Suominen.

Lautakunnan ja sen jaostojen sihteerinä toimi arkkitehti A. Eriksson ja apulaissihteerinä maisteri A. G. Waronen, joka samalla toimi kotitalous- ja siirtolapuutarhajohtokunnan sihteerinä. Kanslistin tointa hoiti neiti H. Helkenniemi. Vahtimestarina toimi nuorukainen V. Sippola.

Kunnallisten työväenasuntojen isännöitsijänä oli herra G. V. Karhumaa ja emännöitsijänä rouva L. K. Lehtonen. Omakotialueitten rakennusvalvojana oli arkkitehti U. Moberg. Kotitalousneuvojina toimivat talousopettajattaret I. Grotenfelt, E. Koch ja K. Olsoni. Kumpulan siirtolapuutarhan puutarhurina oli tammikuun 31 p:ään asti puutarhuri A. M. Hellmian ja helmikuun 15 p:stä alkaen puutarhuri T. Kulo.

Vuoden kuluessa lautakunta ja sen jaostot kokoontuivat yhteensä 58 kertaa, nimittäin sosialilautakunta 11, tontinvuokrajaosto 21, yleishyödyllisen rakennustoiminnan edistämislainarahaston hallintojaosto 11, kunnallisten työväenasuntojen hallintojaosto 4 sekä kotitalous- ja siirtolapuutarhajohtokunta 11 kertaa. Niissä pidettyjen pöytäkirjain pykäläin lukumäärä nousi yhteensä 446:een, nimittäin 78, 173, 87, 24 ja 84.

Lähetettyjen kirjelmäin luku oli 615, vuonna 1928 418, vuonna 1927 348 ja vuonna 1926 278.

Asuntokysymyksiä. Sosialilautakunnan työ kohdistui yhä edelleenkin kunnan asuntopolitiikkaan ja varsinkin rakennustoimintaan kaupungin vuokratonttialueilla Vallilassa, Käpylässä, Toukolassa, Hermannissa ja Kumpulassa.

Rakennustoiminnassa tapahtui kertomusvuonna suuri muutos. Yritteliäisyys tällä alalla, joka vielä vuoden alkupuoliskolla oli joltinenkin, pysähtyi vähitellen kokonaan ja loppupuolella vuotta ei uusia rakennusyhtiöitä sanottavasti pantu alulle. Tähän muutokseen lienevät useat syyt vaikuttaneet, joista yhtenä luonnollisesti oli edellisten vuosien runsas rakennustuotanto, joka poisti aikaisemmin vallinneen asuntopulan, aiheuttipa vielä joltisenkin asuntoreervinkin. Toinen syy oli Suomen pankin luottopoliittikka, joka esti kauppapankkeja myöntämästä uusia rakennuslainoja. Tästä luoton kiristämisestä oli terveellisiäkin seurauksia, sikäli että kevytmielinen rakennusyritteliäisyys pysähtyi ja kauppapankit estettiin kiinnittämästä entistä suurempia pääomia tämänlaatuisiin vähemmän suotaviin yrityksiin. Toinen tästä seurannut ilmiö ei liene yhtä onnistunut: kiinteistöyritysten luoton tyydyttämisiksi käännyttiin yhä enemmän yksityisten luotonantajien puoleen ja siten joutui tällaisten yritysten rahoittaminen osittain julkisen valvonnan alaisista rahalaitoksista muualle, mikä ehkä oli omiaan korottamaan korkokantaa ja lisäämään mahdollisuuksia keinottelutarkoituksessa väärinkäyttää luottoa.

Yleinen rahanniukkuus ja luottopula sekä osittain myöskin keinottelu aiheuttivat kiinteistömarkkinoilla vaikeuksia, joista ei kuitenkaan, muutamia tapauksia lukuunottamatta, koitunut vakavampia seurauksia, mutta tulleet myöhemmin viemään joitakin asunto-osakeyhtiöitä vararikkoon. Lienee todettava, että asunto-osakeyhtiömuoto ei ole joka suhteessa osoittautunut onnelliseksi, sillä se siirtää liian suuren taloudellisen edesvastuun vähemmän arvostelukykyisen osakkeenomistajaryhmän niskoille. Asuntopoliittiselle kehitykselle maassamme olisi erittäin tärkeätä löytää keino, jolla nykyisin ilmenneet haitat saataisiin ainakin osittain poistetuiksi.

Asuntopula lienee tosin kaupungista hävinnyt, mutta kuitenkin on vielä suuria asukasryhmiä, joitten edelleenkin on vaikea hankkia itselleen tyydyttävän tilavia asuntoja, jotka muutenkin vastaisivat nykyaikaisia vaatimuksia. Osaksi lienevät siihen syynä meillä jo ilmastonkin takia suhteettoman korkeaksi nousevat rakennuskustannukset, toisaalta myöskin pääoman puute ja siitä johtuva korkea korkokanta, joka estää asunnontarvisijoita hankkimasta yhdellä kertaa osakehuoneiston hankkimiseksi tarvittavaa summaa.

Kaupungilla oli edelleenkin tilaisuus harjoittaa asuntopoliittista toimintaa ja huolehtia suhteellisen halpojen ja edullisin maksuehdoin saatavien pienasuntojen tarpeen tyydyttämisestä. Kertomusvuonna valmistui Helsingin kaupungin rakennusosakeyhtiön n:o 3:n lisärakennus tontilla n:o 16 Vallilan korttelissa n:o 555 ja muuttivat asukkaat siihen kesäkuun 1 p:nä. Myöskin perusti kaupunki mainitun rakennusyhtiön johtokunnan tekemästä aloitteesta uuden samanlaisen yrityksen, Helsingin kaupungin rakennusosakeyhtiön n:o 4, joka tontille n:o 45 Mäkelänkadun varrella ryhtyi rakentamaan kolmea asuinrakennusta. Yrityksen muina osakkaina olivat Kenraali Mannerheimin lastensuojeluliiton Helsingin osasto, joka aikoo ottaa huoneiston jostain näistä rakennuksista ja sisustaa sinne kodin yksinäisiä äitejä varten, sekä Asuntoreformiyhdistys, joka samoin kuin kaupunkikin, aikoo luovuttaa osakkeensa vastaavan huoneiston vuokraajalle.

Koska ensimmäisen puolikunnallisen rakennusyhtiön huoneistojen vuokraajat saavat maaliskuussa 1930 osakkeensa lunastetuiksi, teki lautakunta puolestaan kokouksessaan joulukuun 19 p:nä aloitteen yhtiön muuttamiseksi asunto-osakeyhtiöksi.

Ensimmäisen vuosipuoliskon aikana, jolloin rakennustoiminta vielä oli sängen vilkasta näytti omakotitonteista tulevan puute ja sen vuoksi oli lauta-

kunta pitänyt tarpeellisena ryhtyä toimenpiteisiin jo ajoissa hankkiakseen uusia sopivia tonttialueita. Tässä tarkoituksessa lautakunta kokoontui helmi-kuun 11 p:nä rakennuskonttorissa, jossa avustava asemakaava-arkkitehti B. Aminoff selosti erilaisia suunnitelmia kaupungin asemakaavan kehittämiseksi erittäinkin mitä tulee mahdollisuuksiin järjestellä uusia omakotialueita. Lautakunta kannatti puolestaan esitettyjä suunnitelmia. Omakotitonttien kysyntä loppui kuitenkin, kysymystä ei tarvinnut käsitellä kiireellisenä ja lautakunta päätti jäädä odottavalle kannalle asiassa.

Rahatoimikamarin kehoituksesta lautakunta laati, kuten muutkin kaupungin viranomaiset, kokouksessaan huhtikuun 26 p:nä suunnitelman viisivuotiskauden 1930—1934 aikana suoritettavista uudistöistä. Tontinvuokra- jaoston ehdotuksen mukaisesti lautakunta laati suunnitelman suoritettavista katurakennustöistä, käyttäen pohjana rakennuskonttorin laatimaa ehdotusta. Töitä suunnitellessaan lautakunta otti huomioon sen, että kaupungissa tulee vuonna 1932 pidettäväksi yleiset pohjoismaiset rakennuspäivät, jolloin esikaupunkialueiden tulisi olla kunnossa, sekä että vuosittain saataisiin riittävä määrä omakotitontteja vuokrattavaksi. Samalla lautakunta teki esityksen, että vuosittain varattaisiin asuntotuotannon tukemista varten seuraavat määrät: kuuletuslainoja 2,500,000 markkaa, osakkeitten merkitsemiseksi yleishyödyllisissä asuntoyrityksissä 2,000,000 markkaa ja yleishyödyllisen rakennustoiminnan edistämislainarahaston vahvistamiseksi 1,000,000 markkaa. Lautakunnan esitykset tulivat kyllä merkityiksi pääasiassa muuttamattomina kaupungin viisivuotiskauden 1930—34 menosääntöön, mutta vuoden 1930 talousarviota vahvistettaessa on kuitenkin rakennustoiminnan edistämistä varten tarkoitellut määrärahat jätetty pois.

Edelläolevasta ilmenee, että yksityinen rakennustoiminta lautakunnan valvonnan alaisilla alueilla ei ole ollut yhtä vilkasta kuin ennen. Seuraavat, mainituilla alueilla valmistuneita uusia huoneistoja ja huoneita tarkoittavat luvut osoittavat kuitenkin että vuonna 1929 valmistui useita uudisrakennuksia. Suurin osa näistä oli pantu alulle jo edellisenä vuonna.

	Huoneistoja.	Huoneita.
Vallila	292	577
Käpylä	5	11
Toukola	5	9
Kumpula	65	157
Yhteensä	367	754

Yleishyödyllisille yrityksille myönnetty avustukset. Yleishyödyllisten yritysten avustuspäämäärärahasta antoi kaupunginvaltuusto seuraavat avustukset allamainituille yhdistyksille, joiden toimintaa valvoi sosiaalilautakunta, nimittäin Helsingin taloustyöntekijäin yhdistykselle 20,000 markkaa, Suomen vankeusyhdistykselle 4,000 markkaa, Helsingin työväenyhdistykselle 5,000 markkaa, Suomen merimieslähetysseuralle 20,000 markkaa, Helsingin sosiaalidemokraattisen naisyhdistyksen kesäsiirtolatoimikunnalle 13,000 markkaa, Helsingin kirjatyöntekijäin yhdistykselle 2,000 markkaa, Valkonauhayhdistykselle 10,000 markkaa, Keski-Helsingin valkonauhayhdistykselle 3,000 markkaa, Helsingin kasvatuseräseuran talouskoululle 10,000 markkaa, Helsingin ruotsalaiselle Martha-yhdistykselle 5,000 markkaa, Helsingin suomalaiselle Marttayhdistykselle 5,000 markkaa, Heikkokkuloisten suojaamis-yhdistykselle 2,000 markkaa, Helsingin kuuromykkäyhdistykselle 1,000

markkaa, Helsingin sokeain ystävät yhdistykselle 5,000 markkaa ja Helsingin sokeainyhdistykselle 20,000 markkaa.

Yllämainituista yrityksistä käytti Helsingin taloustyöntekijäin yhdistys avustuksensa ylläpitääkseen taloustyöntekijäin kotia ja lepokotia. Edellisessä asui vuoden varrella 757 ja jälkimmäisessä 350 henkilöä, osaksi ilmaiseksi osaksi hyvin pientä maksua vastaan.

Suomen vankeusyhdistys käytti saamansa avustuksen välittääkseen työtä vapaaksi päässeille vangeille.

Helsingin työväenyhdistys käytti avustuspäärahansa tietokirjallisuuden hankkimiseksi.

Suomen merimieslähetysseura ylläpiti Helsingissä merimieskotia ja harjoitti satamalähetystyötä kaupungin satamissa. Mainitun toiminnan aiheuttamat kustannukset peitettiin osittain myönnetyllä avustuksella. Seura järjesti yösjöjä 719 merimiehelle, ruoka-aterioita 491 ja työtä 243 miehelle.

Helsingin sosialidemokraattinen naisyhdistys käytti suurimman osan apurahastaan kustantaakseen varattomille äideille tilaisuutta kesävirikistykseen.

Helsingin kirjatyöntekijäin yhdistys käytti apurahansa helpottaakseen kulkuyhteyksiä Pikku Lehtisaarella olevaan kesäsiirtolaansa

Teollisuusseutujen evankelioimisseura ei kuluvana vuonna saanut miinäkäänlaista avustusta kysymyksessä olevista varoista, koska seura oli samanaikaisesti jättänyt toisen anomuksen paljon suuremman avustuksen saamista varten toimintansa tukemiseksi.

Valkonauhayhdistys ylläpiti saamallaan varoilla työkotia ja Keski-Helsingin valkonauhayhdistys naisten yömajaa.

Helsingin kasvatusopillinen talouskoulu ja Martta yhdistykset ylläpitivät avustuksella kotitalouskursseja, suomalainen Martta yhdistys osittain yleisiä, osittain talousapulaisille tarkoitettuja, ruotsalainen yhdistys taasen yleisiä kursseja. Kurssit olivat enimmäkseen aivan ilmaisia, taikka olivat osanottomaksut niin alhaiset, että niissä käytetyt ruoka-aineet tuskin saatiin maksetuiksi.

Heikkokuuloisten suojaamisyhdistys ja Helsingin kuuromyökkäyhdistys kustansivat apurahoillaan toimintaansa varten tarvitsemansa huoneistojen vuokrat ja suojateilleen järjestämänsä pienet kurssit.

Yhdistys Sokeain ystävät käytti saamansa avustuksen työkoulujensa ylläpitämiseen. Helsingin sokeain yhdistys maksoi avustuksellaan toimihuoneistonsa vuokran.

Teollisuusseutujen evankelioimisseura, jonka anomus saada kaupungilta avustusta Vallilassa ja Kalliossa harjoitettavaa kerhotoimintaa varten jo kerran oli hyljätty, teki uuden anomuksen toukokuun 7 p:nä 1929. Seuran anomusta käsittelemään asetettiin valiokunta, johon tulivat kunnallisen keskustuomiston johtaja Y. Harvia, arkkitehdit A. Eriksson ja S. Lagerborg-Stenius sosialilautakunnan sekä professori M. Ruuth, rouva A. Huotari ja filosofianmaisteri R. Liukkonen lastensuojelulautakunnan edustajina. Marraskuun 7 p:nä laatimassaan esityksessä valiokunta ehdotti että kaupungin oli ryhdyttävä harjoittamaan kerhotoimintaa Vallilassa omin voimin, mutta yhteistoiminnassa mainitun seuran kanssa. Marraskuun 12 p:nä pitämässään kokouksessa lautakunta puolsi valiokunnan ehdotusta ja myöskin lastensuojelulautakunta yhtyi siihen. Rahatoimikamari ei kuitenkaan asettanut samalle kannalle, vaan esitti, että työ kokonaisuudessaan uskottaisiin seuralle kaupungin ainoastaan taloudellisesti avustaessa yritystä.

Sosiaalilautakunnan kunnallisten työväenasuntojen hallintojaosto hoiti, kuten ennenkin, isännöitsijän avustamana puheenaolevien rakennusten valvonnan ja lähimmän hallinnon. Asuntojen lukumäärä pysyi vuoden kuluessa muuttumattomana, ja muutenkaan ei niiden suhteen ole sanottavia muutoksia tapahtunut. Kuitenkin on todettava eräänlaista kehitystä, sillä ahtaasti-asutus on jatkuvasti alentunut ja samalla on asujaimisto jossakin määrin vaihtunut, sillä osa parempaan taloudelliseen asemaan päässeitä asukkaita siirtyi uusiin puolikunnallisiin rakennuksiin, kun taas heidän asuntoihinsa muulti taloudellisesti heikompia väeslöryhmiä.

Toisenkinlaista kehitystä on ollut huomattavissa. Jo joitakin vuosia on kunnallisten työväenasuntojen emännöitsijän johdolla taloissa ja niiden asukkaiden keskuudessa harjoitettu kerhotoimintaa, joka vuosi vuodelta on tullut yhä monipuolisemmaksi ja tehokkaammaksi. Kertomusvuonna perustettiin sitäpaitsi Helsingin kaupungin rakennusyhtiön n:o 3:n uudisrakennukseen lastenseimi. Siitä johtuneet kustannukset suoritettiin työväenasuntoja varten myönnytyistä määrärahoista.

Kertomusvuonna korotettiin vuokria jossain määrin. Kokouksessaan huhtikuun 30 p:nä jaosto päätti korottaa Karstulantien rakennusryhmän vuokria 60 markalla yhden huoneen, ja 75 markalla huoneen ja keittiön käsittävistä asunnoista. Tällä toimenpiteellä tahdottiin ainoastaan tasoittaa vuokria, mitkä korotuksen jälkeen olivat yhtä suuret kuin muiden saman kokoisten ja -laatuisten asuntojen vuokrat. Samalla korotettiin myöskin Mäkelänkadun asuntoryhmän vuokria 50 markalla huoneistoa kohden, mikä päätös kuitenkin tarkistettiin joulukuun 14 p:nä pidetyssä kokouksessa siten että vuokrat huoneistoista, mitkä sijaittivat rakennusten päädyissä ja alakerroksessa, ja jotka siis lämmityksen suhteen olivat epäedullisemmassa asemassa jätettiin korottamatta. Mäkelänkadun rakennusryhmän vuokrien korotus tuntui sitäkin oikeutetummalta kun sanottu rakennusryhmä korotuksen jälkeenkin tulee tuottamaan tappiota.

Seuraavasta yhdistelmästä ilmenee huoneistojen ja huoneiden lukumäärä kaikissa kunnallisissa työväenasunnoissa sekä niissä asuvien henkilöiden luku vuoden 1929 lopussa:

Työväenasunnot.	Huoneistojen luku.	Huoneiden luku.	Niissä asuvien henkilöiden luku.	Keskimäärin henkilöitä huonetta kohti.
Hietaniemenkatu n:ot 5—23	106	121	227	1.9
Kirstinkatu n:o 16	39	42	160	3.8
Somerontie n:ot 4—18	155	160	602	3.8
Kangasalantie n:ot 47—59	239	240	947	3.9
Karstulantie, kortt. n:ot 584—585 ..	330	496	1,587	3.2
Hämeentie n:o 107, ent. lentoasema	34	34	88	2.6
Sammattintie n:ot 9—11	48	72	227	3.2
Mäkelänkatu n:ot 37—41	87	174	390	2.2
Yhteensä	1,038	1,339	4,228	3.2

Kunnallisissa työväenasunnoissa asui vuonna 1928 4,573 henkilöä, joten vähennys vuoden varrella oli 345 henkilöä. Asukasluku huonetta kohden oli edellisenä vuonna 3.4 ja kertomusvuonna 3.2.

Lisäksi oli kunnallisten työväenasuntojen hallintojaoston hoidettavana myöskin Kumpulan siirtolapuutarhan puutarhurin asunto, jossa on 4 huonetta ja asukkaina puutarhuri perheineen.

Menot ja tulot. Vuoden menosääntöön merkityt kunnallisten työväen-asuntojen määrärahat ja niiden käyttö selviää allaolevista numeroista:

	Määräraha, Smk.	Menot, Smk.
Palkkaukset	82,860: —	82,860: —
Henkilökunta	143,160: —	142,945: —
Tilapäistä työvoimaa	19,200: —	18,618: —
Kesäl.masijaiset	3,850: —	3,600: —
Lämpö	6,000: —	5,498: 50
Valaistus	36,900: —	32,356: 30
Vedenkulutus	143,600: —	121,374: 60
Puhtaanapito	167,935: —	164,183: —
Sisäkorjaukset	271,800: —	267,611: 20
Palovakuutusmaksut	145,970: —	98,017: 65
Sekalaista	61,000: —	48,712: 65
Vuokra	25,200: —	41,195: —
Yhteensä	1,107,475: —	1,026,971: 90

Tulot oli arvioitu 3,146,400 markaksi, mutta vuoden aikana kertyi 3,309,007: 50 markkaa.

Sosiaalilautakunnan tontinvuokrajaosto huolehti kuten ennenkin omakotialueiden lähimmästä valvonnasta sekä tontti- ja rakennusasioiden käsittelystä. Jaosto antoi lausuntonsa 49 asiasta, nimittäin vuokraoikeuden siirrosta 29 tapauksessa, vuokraoikeuden myöntämisestä 16 tapauksessa ja vuokraoikeuden peruuttamisesta 4 tapauksessa. 11 tapauksessa jaosto päätti toistaiseksi varata tontteja, 38 tapauksessa jaosto puolsi ja 2 tapauksessa ehdotti evättäväksi piirustusten vahvistamista koskevia anomuksia.

Lisäksi jaosto tarkasti valmistavasti useita piirustushuonnoksia, sekä puolsi kolmessa tapauksessa vuokraoikeuden jatkamista n. s. Kumpulan viljelyspalstoilla ja esitti yhdessä tapauksessa vuokrasopimuksen purkamista.

Rakennustoiminnan lamaantuminen ja kiristyneet raha-ajat vaikeuttivat suuresti rakennustoimintaa omakotialueilla. Vuoden alussa tosin useat tarmokkaat rakennusalan työmiehet anoivat tontteja harjoittaakseen näin pienessä mittakaavassa rakennustuotantoa omaan laskuunsa, mutta yritysten rahoittamisvaikeudet keskeyttivät tällaisenkin yritteliäisyyden alkuunsa.

Muista jaoston käsittelemistä asioista mainittakoon, että jaosto ryhtyi huhtikuun 4 p:nä pitämässään kokouksessa toimenpiteisiin varataakseen työttömiksi joutuneille kivityömiehille tilaisuuden harjoittaa kivenhakkausta sellaisilla rakentamattomilla tonteilla, joilla se haitatta voi käydä päinsä. Syyskuun 5 p:nä jaosto päätti esittää rahatoimikamarille, että Sturenkatu varustetaisiin puuistutuksilla ja joulukuun 12 p:nä jaosto päätti että omakotialueitten tonttien esipihat oli käsiteltävä yhtenäisesti ja huolellisesti, mitä tarkoitusta varten oli laadittava suunnitelma.

Sosiaalilautakunnan yleishyödyllisen rakennustoiminnan edistämislainarahaston hallintojaosto myönsi vuoden kuluessa 1,388,000 markkaa 30 eri lainana, joista suurin oli 80,000 markan ja pienin 6,000 markan suuruinen. Seitsemän lainoista, joiden yhteenlaskettu pääoma-arvo oli 66,000 markkaa, oli lisälainoja, joita jaosto myönsi Käpylän omakotirakentajille alkuperäisen rakennusohjelman vahvistamisen jälkeen suoritettujen vesi- ja viemärijohto-

töiden y. m. kustannusten peittämiseksi. Useat rakentajat anoivat oikeutta saada lisäluottoa, jolla olisi etuoikeus rahastosta otettuihin lainoihin nähden ja 17 tapauksessa jaosto katsoi voivansa puoltaa näitä anomuksia. Tällöin valvoi jaosto aina että rahastosta myönnettyjen lainojen tila postponeerauskenkin jälkeen tulee olemaan rahaston sääntöjen ja lainaehtoien mukainen.

Useitten tonttien vaihtaessa vuokraajaa, jaosto joutui käsittelemään lukuisia lainansiirtokysymyksiä. 19 tapauksessa jaosto hyväksyi tontin uuden vuokraajan lainanottajaksi; tätä myönnettyjen lainojen yhteenlaskettu summa oli 532,000 markkaa. Jaosto oli toiselta puolen pakoitettu irtisanomaan kuusi yhteensä 170,000 markan suuruista lainasopimusta, koska jaoston ohjesäännöt ja lainaehdot estivät hyväksymästä tontin uutta vuokraajaa lainanottajaksi ja 5 tapauksessa, yhteensä 139,000 markkaa, sallittiin lainan jäädä toistaiseksi tonttiin kiinnitettyksi, kuitenkin vain 6 kuukauden irtisanomisajoin, jotta laina voitaisiin sanoa irti ellei tonttia luovuteta sellaisille henkilöille, joille jaosto voi sääntöjensä mukaisesti myöntää lainan.

Lainarahaston pääoma oli tammikuun 1 p:nä 1929 9,397,250 markkaa. Rahastosta myönnettyjen lainojen erääntymätön määrä nousi joulukuun 31 p:nä 1929 8,785,753: 21 markkaan.

Kotitalous- ja siirtolapuutarhajohtokunnan toiminta oli kahta laatua, kohdistuen kotitalousneuvonnan järjestämiseen ja siirtolapuutarhojen välittömään hallintaan. Sosialilautakunnan toimeksiannosta johtokunta antoi lausuntoja eräistä kysymyksistä, jotka olivat sen toimialan ulkopuolella. Viimeksimainituista mainittakoon eräiden Vallilan asukkaiden sekä Teollisuusseutujen evankelioimis seurauksen tekemä esitys, että Vallilaan järjestettäisiin kerhotointia kunnan puolesta. Johtokunta käsittelee asian lopullisesti kokouksessaan maaliskuun 4 p:nä esittäen lausuntonaan pitävänsä tämänlaatuisen kerhotointin järjestämistä hyvin suotavana, sekä ehdottaen, että sosialilautakunta ryhtyisi kerhotyön järjestämisen tavasta neuvottelemaan nuorison huoltoelinten kanssa.

Sen lisäksi johtokunta antoi lopullisen lausuntonsa Suomen saha-, kuljetus- ja sekatyöväen osaston n:o 37 tekemästä anomuksesta pesulaitoksen perustamisesta ammattipesijöitä varten. Asiaa uudelleen pohdittuaan tuli johtokunta siihen tulokseen, että pesulaitoksen perustaminen, niin suotavaa kuin se monesta syystä olisikin, oli sopivan huoneiston puutteessa mahdoton ja päätti johtokunta senvuoksi kokouksessaan syyskuun 17 p:nä esittää sosialilautakunnalle, että asia saisi tällä kertaa raueta, mutta että se otettaisiin uudelleen käsiteltäväksi jotakin soveliasta kunnallista uudisrakennusta suunniteltaessa. Lautakunta yhtyi esitykseen, ja ehdotti kokouksessaan lokakuun 3 p:nä että rakennuskonttorille annettaisiin tehtäväksi uusia rakennuksia suunnittellessaan ottaa pesutuvan tarpeen huomioon ja laatia tarpeelliset laskelmat.

Kotitalousneuvonta jatkui kertomusvuonna etupäässä kurssien muodossa. Ne sovellettiin vuodenajan mukaan ja niitä pidettiin sekä Helsinginkadun n:o 26:ssa olevassa opetuskeittiössä, että Vallilassa kunnallisten työväen-asuntojen kerhohuoneistossa. Viimeksimainittu huoneisto oli kuitenkin niin ahdas, että siellä oli vaikeata järjestää muuta kuin havaintotilaisuuksia, ja se oli sitä paitsi koko talveksi varattu kerhotoiminnalle, minkä tähden havainto-opetusta voitiin antaa Vallilassa vain kesäaikana, jolloin kerhot eivät toimineet.

Ruuanlaittokursseilla oli runsaasti osanottajia, usein ilmoittautui niitä kaksi kertaa suurempi määrä, kuin mitä voitiin vastaanottaa siitäkkin

huolimatta, että johtokunta syyskuun 20 p:nä tekemällään päätöksellä oli ottanut tilapäisen, tuntipalkkaa nauttivan apulaisen neuvojan avuksi. Apulaisena toimi neiti E. Sore. Samoin kasvoi havaintoiltojen osanottajamäärä. Opetuskeittäössä varattiin istumapaikkoja n. 80 hengelle, mutta oli osanottajia usein toistasataa.

Yhteensä järjestettiin 10 erilaista ruuanlaittokurssia, joilla oli yhteensä 167 osanottajaa, yksi säilykekurssi, jolla oli 12 osanottajaa sekä neljä leipomakurssia, joilla oli 42 osanottajaa. Havainto-opetusta annettiin yhteensä 34 iltana.

Käsityökurseja järjestettiin kolme ja oli näillä yhteensä 69 osanottajaa. Sen ohessa järjestettiin kaksi kertaa viikossa neuvontatilaisuuksia ja niillä kävi yhteensä 115 eri henkilöä. Jokainen heistä valmisti keskimäärin 2--3 erilaista pukukappaletta. Lisäksi toimi neuvoja Vallilan kunnallisten työväenasuntojen äitikerhossa, koettaen siellä vaikuttaa kotikulttuurin kohottamiseksi. Kerho kokoontui 28 kertaa ja oli joka kokouksessa keskimäärin 20 osanottajaa. Sitäpaitsi kerho järjesti 7 eri juhlaa, joihin käsityöneuvoja otti aktiivisesti osaa. Juhlissa pidettiin erilaisia kotitalouden ja kodinhoidon alaa koskevia esitelmiä.

Neuvojat järjestivät yhteisesti kerran kuukaudessa pidettäviä n. k. koti-iltoja, joihin koetettiin saada osanottajia mahdollisimman laajoista piireistä. Näissä tilaisuuksissa pitivät eri alojen asiantuntijat esitelmiä, joiden avulla koetettiin kehittää kotikulttuuria ja enentää harrastusta kodinhoitoon.

Toukokuun 14--30 p:nä järjestettiin kodinhoitokurssit, jotka käsittivät yhteensä 12 luentoa sekä tutustumistilaisuuksia erilaisiin laitoksiin ja pari yleisempää esitelmiä. Puhujina ja luennoitsijoina esiintyivät tarkastaja M. Sillanpää, rouva L. Harmaja, professori C. Tigerstedt, tarkastaja E. Kanervio, lääketieteentohtori A. Teittinen, tarkastaja V. Hjelt sekä kaikki kolme kotitalousneuvojaa. Osanottajamäärä eri tilaisuuksissa oli hyvin runsas, n. 80--120 henkilöä kerralla.

Joulukuun 14 ja 15 p:nä järjesti johtokunta kotitalousneuvontatoiminnan esittelytilaisuuden sekä näyttelyn, jossa oli nähtävänä erilaisia käsityökurseilla valmistettuja esineitä sekä ruuanlaittokurssien valmisteita. Tilaisuuteen oli hankittu eri liikkeiltä erilaisia kodeissa käytettäviä talouesineitä y. m., kuten astiastoja sekä työkaluja ja puhdistustarpeita. Näyttelyssä esitettiin myöskin koneparsintaa ja oli siellä näytteillä pieni sähköllä käypä pesukone. Kumpanakin päivänä kävi tilaisuudessa niin paljon väkeä kuin huoneistoon suinkin mahtui. Se oli omiaan herättämään ja lisäämään mielenkiintoa kodinhoidollisiin kysymyksiin.

Ruskeasuon puutarha oli jo joitakin vuosia ollut viljeltynä kokonaan ja olivat sen viljelykset kehittyneet tasaisesti viljelijöiden itsensä huolehtiessa siitä.

Myöskin Kumpulan siirtolapuutarhassa oli huomattavissa kehitystä, vuoden kuluessa tuli puutarhaan lukuisia uusia viljelijöitä ja vuoden lopulla olivat suurin piirtein katsoen kaikki viljelyspalstat varatut seuraavaa viljelyskautta varten. Puutarhaan oli rakennettu lukuisia puutarhamajoja, vuoden lopulla oli niitä n. 60. Yhä useammat palstanvuokraajat hankkivat niinkään itselleen puutarhasuunnitelmia. Lautakunnan toimesta ryhdyttiin puutarhassa kuntoonpanemaan mallipalstaa, jolle vuoden kuluessa rakennettiin pieni puutarhamaja.

Kumpulan siirtolapuutarhan tultua kokonaan viljellyksi ja palstojen kysynnän yhä jatkuessa lautakunta ryhtyi suunnittelemaan uuden puutarha-

alueen hankkimista anoen sitä varten talousarvioon vuodeksi 1930 tarpeellista määrärahaa.

Omakotialueilla edistyi puutarhaviljelys niinkään, yhteensä 31 tontin vuokraajaa hankki itselleen viljelyssuunnitelman puutarhapiirustuksineen.

Omakotitonttien ja siirtolapuutarhojen vuokraajat ottivat osaa syyskuussa järjestettyyn Suomen yleiseen puutarhanäyttelyyn hyvällä menestyksellä; heidän tuotteitaan palkittiinkin siellä. Näyttelyesineiden järjestäminen oli puutarhaneuvojan neiti Kochin huolena, joka samalla kuului näyttelytoimikuntaan.

Neiti Koch julkaisi vuoden kuluessa johtokunnan kehoituksesta puutarhahoitoa koskevan ohjelehtisen. Lehtinen sisältää tärkeimmät puutarhoja perustettaessa huomioonotettavat seikat.

Omakotialueitten ja siirtolapuutarhojen viljelijöille järjestettiin vuoden kuluessa 22 luentosarjaa, joilla oli keskimäärin 160 osanottajaa.